

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

BRPO-707583-I /12/RG

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, dnia 18.04.2012 r.

Pan

Jarosław Gowin

Minister Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11
00 - 950 Warszawa

szanowny Panie Ministrze

Ustawa z dnia 3 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2010 r. Nr 254, poz. 1700 ze zm.), implementująca antydyskryminacyjne przepisy unijne, powierzyła Rzecznikowi Praw Obywatelskich, jako organowi niezależnemu, wykonywanie zadań dotyczących realizacji zasady równego traktowania. Należy podkreślić, iż poszanowanie praw mniejszości jest jednym z podstawowych standardów demokratycznego państwa prawnego. Dlatego też przeciwdziałanie rasizmowi, ksenofobii oraz związanej z nimi nietolerancji Rzecznik Praw Obywatelskich zalicza do priorytetowych kierunków swojej aktywności.

W Polsce w ostatnich latach powstało kilka opracowań dotyczących zagadnień dyskryminacji na tle rasowym, narodowościowym czy etnicznym. Analizowano zarówno uregulowania prawne, jak również praktykę ich stosowania, akta sądowe i doniesienia medialne. Zbadano opinie na temat organów ścigania - wyniki wskazują w szczególności na brak wiary w ich skuteczność, brak zaufania do nich, czy reprezentowany przez nie niski stopień wrażliwości na kwestie rasizmu. Osoby badane zwracały uwagę zwłaszcza na lekceważenie problemu przez funkcjonariuszy policji oraz prokuratorów, niedowierzanie rasistowskiemu charakterowi zdarzenia czy kwalifikowanie czynu jako bójki.

W obliczu rosnącej wielokulturowości i utrzymujących się stereotypowych ocen różnych grup ludności pojawia się szereg wyzwań zarówno dla rządzących, jak i całego

społeczeństwa polskiego. Organy państwa - w szczególności Sady, Prokuratura oraz Policja - powinny zaś kreować i realizować taką politykę społeczną, która zapewni wszystkim mieszkańcom kraju, niezależnie od ich narodowości czy pochodzenia etnicznego, przestrzeganie praw człowieka, w tym ochronę przed przemocą.

W opinii Rzecznika Praw Obywatelskich niezbędne są szeroko zakrojone akcje informacyjno-edukacyjne, ponieważ znaczna ilość odnotowanych zachowań czy przestępstw dyskryminacyjnych wynika z niskich kompetencji kulturowych sprawców, z niewiedzy, braku wrażliwości, a niekiedy zwykłej bezmyślności. Niemniej jednak każdy powinien mieć świadomość grożącej odpowiedzialności karnej i związanych z nią represji ze strony państwa. Sprawcy nie mogą bowiem czuć się bezkarni, a pokrzywdzeni odstępować od zawiadomienia o przestępstwie z uwagi na ograniczone zaufanie do skuteczności działań organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

W wyniku przeprowadzonych analiz Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił w raporcie „Przeciwdziałanie przemocy motywowanej rasą pochodzeniem etnicznym i narodowością” zalecenia, które mają na celu ograniczenie wszelkich form dyskryminacji rasowej, nietolerancji i ksenofobii, w szczególności:

stworzenie pełniejszej i jednolitej bazy rejestrującej przestępstwa dyskryminacyjne z użyciem przemocy poprzez nawiązanie ściślejszej współpracy w zakresie gromadzenia danych przez większą liczbę podmiotów, w tym zaangażowanych tematycznie organów administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, innych instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych;

1. przeprowadzanie badań przybliżających rzeczywistą skalę zjawiska przemocy na tle rasowym, co dawałoby wskazówki w zakresie organizacji działań pomocowych i prewencyjnych;
2. podjęcie działań upowszechniających wiedzę o przestępstwach dyskryminacyjnych penalizowanych w Kodeksie karnym w celu zwiększenia społecznej świadomości o obowiązujących w tym zakresie regulacjach prawnych (zakres ochrony, sposób ścigania);
3. kontynuację szkolenia funkcjonariuszy służb państwowych, w szczególności policji, w zakresie odpowiedniej identyfikacji oraz reakcji na incydenty o charakterze rasistowskim czy ksenofobicznym oraz postępowania z cudzoziemcami. W trakcie szkoleń

funkcjonariusze powinni mieć bezpośredni kontakt z osobami o innym pochodzeniu etnicznym czy narodowym w celu rozwijania swoich kompetencji kulturowych;

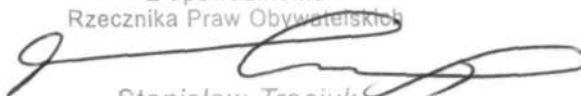
4. utrzymanie i doskonalenie przyjętych w organach ścigania mechanizmów kontroli wewnętrznej, mających na celu skuteczne ściganie i karanie sprawców;
5. uwrażliwienie organów wymiaru sprawiedliwości na znaczenie prewencyjne i edukacyjne wydawanych w sprawach dyskryminacyjnych wyroków karnych. Konieczne jest odpowiednie ukształtowanie w tym zakresie programu szkoleń dla sędziów i prokuratorów, m.in.:
 - w zakresie właściwego stosowania prawa karnego we wskazanych wyżej kategoriach spraw, by poprzez wykorzystywanie zróżnicowanego katalogu kar i środków karnych połączonych ze szczególnymi obowiązkami dla skazanego osiągnąć optymalny efekt resocjalizacyjny,
 - uświadomienie sędziów, że "przestępstwa z nienawiści" nie są przestępstwami o niskiej społecznej szkodliwości czynu,
 - wskazywanie, by sądy - warunkowo zawieszając wykonanie orzeczonych kar - częściej zobowiązywały skazanych czego nie czynią np. do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych lub do powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
 - przekonywanie, że wskazane byłoby częstsze orzekanie kary ograniczenia wolności (co sądy w tych sprawach stosują rzadko) zwłaszcza w połączeniu z orzeczeniem wobec skazanego obowiązku pracy na cele społeczne (np. sprawca dewastacji cmentarza żydowskiego zobowiązany byłby do prac porządkowych w podobnych miejscach pamięci - działania resocjalizacyjne);
6. zaangażowanie mediów w przeciwdziałanie rasizmowi i ksenofobii, m. in. poprzez kampanie informacyjne, w tym powiadamianie o wyrokach skazujących za tego typu przestępstwa, co powinno mieć również funkcję odstrasżającą potencjalnych sprawców;
7. wypracowanie systemu wymiany informacji na temat zjawisk o charakterze rasistowskim (m. in. poprzez organizowanie konferencji, szkoleń, seminariów) pomiędzy: organizacjami pozarządowymi (w tym zrzeszającymi imigrantów, przedstawiciele mniejszości narodowych oraz inne, pośrednio bądź bezpośrednio podejmujące problematykę dyskryminacji) oraz instytucjami państwowymi podejmującymi problematykę bądź gromadzącymi dane

z zakresu dyskryminacji (takimi jak policja, prokuratura, sądy, Państwowa Inspekcja Pracy, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania).

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), przedstawiam Panu Ministrowi powyższe wnioski i zalecenia wraz z uprzejmą prośbą o przedstawienie informacji na temat działań podejmowanych przez Ministerstwo w celu zwalczania przestępstw motywowanych rasizmem, ksenofobią i nietolerancją.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich